

AZ -ÉRT HATÁROZÓRAG KÉTARCÚSÁGA AZ ÍROTT ÉS BESZÉLT NYELVVÁLTOZATOKBAN

NÉMETH MIKLÓS

Az *-ért* határozórag a felületes szemlélő számára olyan morfémának tűnhet, amely a változatok, normativitás szempontjából nem vet föl semmiféle problémát, a nyelvhasználót pedig nem taszítja bizonytalanságba. Ha a magyar nyelvű szakirodalomnak a korábbi nyelvállapotok írott nyelvét tárgyaló munkáihoz fordulunk segítségért, azt tapasztalhatjuk, hogy a rag egyáltalán nem kap helyet a nyelvjárástörténetből sarjadzó, a nyelvi egységesülés vizsgálatát célzó kutatásokban (Abaffy 1965, Bárczi 1963, Benkő 1960, Deme 1959, Papp 1961). A nyelvjárás, írott nyelv és normativitás viszonyrendszerét tárgyaló munkák mellett – Szathmári (1968) tanúbizonysága szerint – nem tüntetik ki figyelmükkel a XVI–XVII. század nyelvtanírói sem (Sylvester János, Dévai Bíró Mátyás, Szenczi Molnár Albert, Geleji Katona István, Komáromi Csipkés György, Pereszlényi Pál, Kövesdi Pál, Misztótfalusi Kis Miklós és Tsétsi János). Ez az elhanyagoltság azt mutathatja, hogy a nyelvtanírók a rag használatában nem érzékelték feszültséget a formálódó írott nyelvi norma, illetőleg a nyelvjárási és beszélt nyelvi változatok között. Persze figyelembe kell vennünk, hogy ők alapvetően az írott nyelv normájának kimunkálásán fáradoztak, és hogy ebben legfőképpen korábbi időszakok írott forrásaira támaszkodhattak, márpedig az írott nyelvben valóban nem túl nagy a változatosság a rag használatában (ennek adatait a későbbiekben az ómagyar kortól fogván át kell tekintenünk).

Hogy a rag használata körül mégis van némi bizonytalanság, azt a nyelvművelő szakirodalom bizonyos megállapításai érzékeltetik. Ezek arról tanúskodnak, hogy a nyelvművelők figyelmét igenis magára vonta a rag beszélt nyelvi alakgazdagsága és a változatok mögött föltételezett értékhierarchia. A Grétsy–Kemény (1996) által szerkesztett nyelvművelő munka két ragváltozatot föltételez, és szigorú ítéletet alkot: „[...] a rag *-t* hangja a biz-nép. beszédben általában elmarad: *dohányér' ment a bótba; Küld-jetek Zsuzsikáér' azér' mondom;* stb. A művelt beszédben és írásban azonban kötelező az *-ért* alak.” Szemléleti érdekesség, hogy e munka példamondatainak egyikében rögtön összekapcsolja a rag redukált ejtését egy másik megbélyegzett fonetikai jelenséggel, az azonszótagú *-l* kiesésével (*bolt* > *bót*) – így teremtve meg a nyelvi *couleur locale*-t. A nyelvművelő irodalom korábbi összegzése (Grétsy–Kovalovszky 1980: 560) a ragnak nem két, hanem három változatát ismeri: „A rag végén levő *t* a kiejtésben gyakran elsikkad; ez a kevésbé választékos köznapi beszédben nem is nagy hiba. Bár írásban nem hagyhatjuk el, költőink verstani okok miatt élnek néha ezzel a szabadsággal [...]. A ragnak *-é* alakra rövidült változata azonban már a közvetlen stílusú társalgásban is feltűnően pongyola, ill. népies ízű. Tehát *azért, miért* stb. helyett művelt beszédben nem mondhatjuk ezt: *azé, mié (mé)*.” A legutóbbi időben Lanstyák (2003) hivatkozik Jakab (1983: 110) írására mint a preskriptív szemlélet egyik megtestesülésére az *ingven* ~ *ingyért* ~ *ingyér* váltakozás kapcsán.

A nyelv-művelő munkákból kiviláglik, hogy a beszélt nyelvben legalább három fő változatban él a határozórag – ha nem veszünk tudomást a redukált ejtésű beszédhangokról és az általuk előállítható fonetikai variánsokról: *-ért*, *-ér*, *-é*. Ezeket a beszélt nyelvi változatokat a preskriptív szemlélet alapján úgy lehet szociokulturális hierarchiába rendezni, hogy a rag végén lévő mássalhangzó redukálódása a művelt köznyelvben nem engedhető meg, és mennél erőteljesebb a törlési-művelet a rag-végén, annál alacsonyabb presztízsnak tarthatjuk a változatot – és így magát az általa képviselt nyelvréteget. Igen jó volna, ha az egyes ragváltozatok nyelvhasználói megítélésével, a változatokhoz fűződő attitűdökkel kapcsolatban pontos adatokkal rendelkeznének egy idevágó kvantitatív vizsgálat alapján, ez azonban sajnos nem áll rendelkezésünkre – az általam ismert egyetlen magyar „ügnökvizsgálat” (Sándor–Langman–Pléh 1998) sem célozta e jelenség megítélésének föltárását. Attitűdvizsgálat hiányában tehát kénytelenek vagyunk a nyelv-művelők értéktételeire és saját tapasztalatainkra támaszkodni a jelenség szociokulturális rétegzettségét érintően. Kétségtelen érdeme a nyelv-művelő szakirodalmi munkáknak, hogy a ragban jelentkező váltakozást, a beszélt nyelvben élő változatokat feltárták. További kutatásainknak arra kell választ adniuk, hogy van-e valamilyen szabályos nyelvföldrajzi megoszlás a határozórag magyar nyelvterületi adataiban, avagy a ragváltozatok nyelvjáráshatároktól független szóródást mutatnak, és a jelenséghatárok inkább a szociokulturális változatokat választják el egymástól.

E kérdés megválaszolásában legfőbb támpontunk a Magyar nyelvjárások atlasza lehet, amelynek az *-ért* ragra vonatkozó lapjaira Lanstyák (2003) is utal 4. számú lábjegyzetében (ugyanezen térképlapokra magam is hivatkoztam doktori értekezésemben: *Nyelvjárás, beszélt nyelv és sztenderdizációs törekvések a XVIII. századi szegedi írónki nyelvváltozatban*, Szeged 2001, kézirat). Az MNyA. az 1055. (*fáért*) és 1129. (*pénzért*) lapon az *-ért* rag nyelvjárási megvalósulásait tekinti át. A két térképlap tanulmányozása figyelemreméltó eredményekkel jár, hiszen a két lapon azt figyelhetjük meg, hogy az *r* utáni *-t* szinte egyáltalán nem jelenik meg a magyar nyelvjárásoknak a gyűjtők által feltárt beszélt változataiban. A térképlapok csupán a peremnyelvjárások némelyikében mutatják a szóvégen található *-t* szórványos ejtését: a Mura vidékén és Kelet-Erdélyben – ám ezekben a nyelvváltozatokban a *-t* megmaradása együtt jár az azt megelőző *-r* kiesésével. A magyar nyelvjárások jelenségeit tárgyaló más munkák szerint sem marad meg a ragvégi *-rt* hangkapcsolat, erre utal Imre (1971: 267). Mire következtethetünk a főnti nyelvjárási adatokból? A magyar nyelvjárások nem különböznek egymástól jelentősen abban, hogy az *-ért* rag milyen formában valósul meg bennük, és nincsen olyan magyar nyelvjáróterület, ahol a beszélők ejtenék a morféma végén az *-rt* hangkapcsolatot. A rag különféle megvalósulásai tehát nem az egyes dialektusokat választják el egymástól, hanem a magyar nyelv beszélt és írott változatait. Úgy tűnik, van egy olyan, a nyelvjárások fölé rétegződő (és voltaképpen azoktól független) nyelvváltozat, amely elvárja a „művelt beszélőtől” a ragnak az írásképre emlékeztető ejtését, és amely különböző mértékben bár, de megbélyegzi az ettől eltérő ejtismódokat.

További kérdés, hogy az írott és talán részben a beszélt nyelv történeti adatai mit képesek megmutatni a rag múltjából, egyáltalán mióta igazolható a váltakozás ténye, és minek köszönhető a viszonylag jelentős alakgazdagság. És a legizgalmasabb kérdés: ha a nyelvjárások a XX. század derekán (az MNyA. gyűjtőmunkálatai idején) nem ismerik a ragnak olyan változatát, amely a beszélt nyelvben az *-rt* szekvenciára végződnek, akkor minek köszönhető, hogy a kodifikált presztízsváltozatban ez a meg-

oldás vált kívánatossá? És egyáltalán hogyan, hol maradhatott fenn ez a változat, ha a beszédben nem?

Balassa–Simonyi (1895: 700–1) a rag tárgyalása során megállapítja, hogy annak ejtésében nagy gyakorisággal elmarad a morfémazáró *-t*. Sok különböző nyelvjárási adatának közös sajátossága a *-t* törlése vagy ennek megmaradása esetén az előtte álló *-r* törlése. Kódexirodalmunkból hozott példái nem mutatják a rag végi *-t* törlését. Klemm (1928: 173–4) a rag történeti kérdéseinek tárgyalása során nem érinti a különböző változatok kérdéskörét. Igen jó áttekintést ad a kései ómagyar kori helyzetről Korompay (1992). Az általa tárgyalt kései ómagyar kori jelenségek között külön pontban jelenik meg a ragvégi mássalhangzó eltűnése, amelyet a ragok rövidülési jelenségei közé sorol. Véleménye szerint ezek a ragokat érintő rövidülések ekkor, a kései ómagyarban indulnak meg. A rövidülésben leginkább érintett ragzáró elem az *-l*, amely sok ablativusi irányú határozóragnak záró eleme. Csak kivételes esetekre korlátozza ugyanakkor a rag végi *-t* elmaradását pl. az *-ért* határozóragban – bár erre is talál szórványos példát a kódexekben, pl. már a Jókai-kódex (69) *avoytatoffager* szavát.

Korompay áttekintéséből arra következtethetünk, hogy a morféma végén már a kései ómagyar korban elkezdtek törölni a mássalhangzót, és hogy ez a jelenség az írott nyelvbe alig-alig tudott beszüremkedni – ezért talánunk rá olyan kevés példát a hivatalos formális írásbeliséget képviselő kódexekben. Korompay (1992: 381) ugyanebben a munkában jó áttekintést ad a kései ómagyar kori névszóragok rendszeréről is. A ragok fonológiai felépítését tekintve sajátos típusba tartozik az *-ért* névutói eredetű határozórag is, hiszen nagyon ritka jelenség, hogy egy névszórag *-CC* szekvenciára végződjék. Az egyetlen másik hasonló végződésű rag az *-ént*, ez viszont előfordulási gyakoriságát tekintve rendkívül ritka ragnak számít, alig találni néhány előfordulását. Ezzel szemben az *-ért* „közepes gyakoriságú” minősítést kap Korompay (1992: 394) ismertetésében, hiszen többféle határozói tartalmat fejezhet ki.

Doktori munkámban nem terveztem külön vizsgálni a szóvégi *-rt* fonémaszekvencia megvalósulását az általam fölhasznált két forrásban: Szeged város tanácsának első jegyzőkönyvében (Bratinka–Szigeti 1991) és a kontrollforrásban (kiadatlan levéltári forrás: a Csongrád Megyei Levéltár IV. A.1018.d.2 jelzetű helyén akadtam rá a Szegedi Fenyítő Törvényszék iratanyagában, az 1740 és 1772 közötti időszak gyűjtődobozában), amely a városi írnokénál alacsonyabb írott nyelvi kompetenciájú lejegyzőhöz köthető. A két forrás azonban olyan mértékben eltért egymástól a szóvégi *-t* írott nyelvbéli jelölését tekintve, hogy ráirányították figyelmemet a szóvégi *-rt* hangkapcsolatra, amely legnagyobb gyakorisággal az *-ért* határozóragban fordult elő. Miután érzékeltem a két forrás nyelvhasználatának különbségét, elvégeztem a mennyiségi vizsgálatot is – kiemelve mindkét forrásból minden olyan szóelőfordulást, amely szóalakzáró *-rt* hangkapcsolatot tartalmaz. A jelenség érdekes módon valósul meg a két forrásban: a magasabb írott nyelvi kompetenciájú városi tanácsi írnokok szövegeiben egyetlen egyszer nem marad el a szóvégi *-rt* hangkapcsolat pontos jelölése (kb. kétszáz előfordulásban), míg a büntető törvényszéki irat kevésbé iskolázott fogalmazójának írásgyakorlata ingadozásokat mutat (ez utóbbi forrás egy kézhez köthető). Ezeket az ingadozásokat az alábbi táblázatban foglalom össze.

A szóvégi *-t* törlése az *-rt* hangkapcsolatban a kontrollforrás anyagában (n=51)

	Ésetszám az <i>-ért</i> ragban	% az <i>-ért</i> ragban	Ésetszám egyéb pozícióban	% egyéb pozícióban	Sorösszeg
Törlődik a <i>-t</i>	7	21	15	83	22
Nem törlődik a <i>-t</i>	26	79	3	17	29
Oszlopösszeg	33	100	18	100	51

Az ide tartozó adatok közül elsőként a törlésre utaló adatokat mutatom be. Az *-ért* ragban: *egy dögér, árjárér, lovakker, szeretetier, tehenér, borrer, gatyajer*. A *-t* törlése más morfológiai helyzetben: *mingyar* (14-szer), *mér*. A *-t* megmarad az alábbi *-ért* ragos szóalakokban: *kiért* (16-szor, a hiátustöltő *j*-t néha jelöli), *borokert, borért, azzert* (6-szor), *lopasert, solgaiert*. Más morfológiai helyzetben megmaradó *-t*: *mert* (3-szor).

Mit mutatnak a táblázat alatt felsorolt adatok? Az *-ért* határozóragban az adatok 20%-ában törlődik a szóvégi zárhang, ez a sajátosság a magasabb írott nyelvi norma nem következetes alkalmazására és a beszélt nyelvnek a lejegyzőt befolyásoló hatására utal. Előbbit jól illusztrálja a magisztrátusi jegyzőkönyvnek az a sajátossága, hogy egyetlen adatot sem találunk a szóvégi *-t*-törlés jelenségére a presztízsváltozatban, a megállapítás második felét pedig jól alátámasztják a mai táj- és beszélt nyelvi változatok. A büntető törvényszéki forrás lejegyzője rendkívül következetesen elhagyja a *mindjárt* szó *t*-jét, hiszen mind a tizennégy előfordulása ezt mutatja. Ugyanilyen következetesség érvényesül a *kiért* (16) és az *azért* (6) szóalakokban, csak éppen a másik irányba lendül a nyelvhasználat: minden esetben jelöli a szóvégi *t*-t az írások. Nyelvhasználatában tehát föllelhető bizonyos fokú következetesség, amely a *mindjárt* szó esetében nyilvánvalóan megengedi a *t* kiesését, az *azért* és *kiért* szóalakokban pedig tiltja azt. Nem tudja ilyen következetesen érvényesíteni saját normáját az *-ért* rag többi előfordulásában – olyannyira nem, hogy ugyanazon szó *-ért* ragos alakját is kétféleképpen írja le: *borrer*, de *borért* és *borokert*. E ponton természetszerűleg vetődik fel az a kérdés, hogy nem befolyásolja-e a mondatfonetikai környezet az *-ért* rag *t*-jének írásban kimutatható jelölését, azaz nem attól függ-e a *-t* megléte vagy hiánya, hogy utána magán- illetve mássalhangzós szókezdet következik. Ha elfogadjuk, hogy a forrás lejegyzője erőteljesen a hangzó nyelv hatása alatt állt, akkor e tekintetben is lehet szerepe magának a beszédnek. Sajnos a *-t* elhagyását mutató adatok száma a kontrollforrásban oly kicsi (hét előfordulás a külön tárgyalt *kiért* és *azért* szóalakon kívül), hogy ebből nincs lehetőségünk statisztikai következtetéseket levonni, pusztán annyit állapíthatunk meg, hogy a hét esetből csak egyszer kezdődik magánhangzóval az *-ért* ragos határozót követő szó. Másfelől a határozórag *t*-jének írásban jelölt esetei között több olyat találunk, amelyek mássalhangzós szókezdet előtt mutatják a későbbi írott nyelvi normához közelítő *-t* végű formát. Összefoglalva a fentieket azt állapíthatjuk meg, hogy a fonetikai környezetnek a *-t* elhagyását befolyásoló szerepére ennyi adat felhasználásával nem derülhet fény.

Ha összevetjük a fenti képet az azonszótagú nem abszolút szóvégi likvida kiesésével, akkor meglehetősen érdekes megállapításra juthatunk a kontrollforrás nyelv-

használatával kapcsolatban. Összességében azt mutatják adataink, hogy a kontrollforrás lejegyzőjének írott nyelvi gyakorlata nagyobb teret enged a szóvégi *-t* törlésének, mint az azonszótagú *-l* kiesésének. Ugyanakkor kétségtelenül igazolható együttjárás van az inessivusi értékű *-ba/-be* ragok használata, az azonszótagú *-l* kiesése és a szóvégi *-t* törlése között, hiszen míg a kontrollforrás írott nyelvhasználatában ezek a beszélt nyelvben kétségtelenül egyeduralgó jelenségek számottevő arányban kimutathatók, addig a városi tanácsi jegyzőkönyvek kiművelt presztizsváltozatában alig vagy egyáltalán nem találunk ezek beszüremkedésére példát.

Ha tehát a fentebb fölített kérdésre válaszolni kívánunk, azt mondhatjuk, hogy a ragnak *-rt* fonémaszekvenciára végződő változatát a nyelvjárások, a beszélt nyelv aligha tarthatták fenn, mivel ebben a közegben természetes módon éltek a beszélők (talán már a kései ómagyar kortól fogva) a törlési lehetőséggel, amelyet a rag *-CC* végződése fölkinált. Ebben az esetben viszont nem gondolhatunk másra, mint az írott nyelvi tradícióra, amely hosszú évszázadokon keresztül megőrizte a ragzáró mássalhangzó-torlódást – talán annak ellenére, hogy ez egyetlen beszélt területi változatban sem volt meg fő változatként. Ebben az esetben az írott nyelv megőrzött egy etimologikus, ám az élőbeszédben természetes módon erodálódó fonémaszekvenciát, amely azután egy a területi változatoktól függetlenedett, az írott nyelvváltozatokhoz sok szempontból közel álló, normatívnak tekintett, kiművelt, lassan kodifikálódó nyelvváltozatban előírászerűvé vált. Az írott nyelvben aludta tehát Csipkerózsika-álmát a *-CC* szekvenciára végződő ragváltozat, és annak hatására emelheték csak be a műveltnek tekintett nyelvváltozatokba. A nyelvi változás, amely a vonatkozó ejtési norma lassú kodifikálódásával az élőbeszédben végbement, tulajdonképpen a szerves fejlődés, a spontán törlési folyamatok felfüggesztését, az írásképhez ragszokói ejtészváltozat visszaállítását jelentette. Olyan forma lett tehát kiejtési norma szerinti változat, amelyet egyetlen nyelvjáróterület beszélője sem favorizált. Egyedi eset-e ez?

Semmiképpen sem, hiszen más fonetikai váltakozások történeti tárgyalásakor is megfogalmazódott, hogy sokszor zavaró ellentmondás feszül a nyelvjárási és beszélt nyelvi forrásokból elének táruló kép és a kodifikált normatív nyelvváltozatok által előírt és elfogadott alakváltozatok között. Ugyanezt a kettősséget tapasztalhattuk az inessivusi rag használatát illetően, amikor is több évszázados stabil váltakozásra utaltak a nyelvtörténeti adatok. Az inessivusi rag használatában a magyar nyelvjárások legalább olyan mértékben eltértek a művelt nyelvhasználatától, mint az *-ért* rag használatában, hiszen az MNyA. három vonatkozó térképlapjának tanúsága szerint nincs is olyan nyelvjárás, amely az inessivusi funkcióban ejtené a *-ban/-ben n-jét*. (Erről l. bővebben: Németh 2002.) Hasonló ellentmondás feszül a szó belseji *-l* kiesését illetően az „igényes köznyelv” és a magyar nyelv beszélt területi változatai között, pl a *nyolc* szavunk kiejtésében: alig találni olyan kutatópontot az MNyA. vonatkozó térképlapján (675.), amely az *-l* ejtésére utalna. (L. bővebben: Németh 2001.)

Az *-ért* határozórag kettős viselkedése az írott és beszélt nyelvben tehát igen jól illeszkedik az általam már tárgyalt Janus-arcú jelenségek sorába, és jó példával szolgál arra, hogy a nem spontán körülmények között lezajlott nyelvi változások, amelyeket nyelvi kodifikációs törekvésekhez köthetünk, esetenként rácafolhatnak arra a közhelyszerű és általánosságban igaznak tartott megállapításra, hogy a nyelvi változások min-

den esetben a beszédből indulnak. Az *-ért*, az inessivusi értékű *-ban/-ben* és az azonszótagú *l*-ek is az *írott nyelv* által megőrzött alakváltozatok, amelyek kínosan pontos, majdhogynem betűjítő nyelvhasználati törekvések kodifikálódása révén kerültek vissza a beszélt nyelvváltozatokba.

HIVATKOZÁSOK

- Abaffy Erzsébet 1965: *Sopron megye nyelve a XVI. században*, Budapest, Akadémiai.
- Balassa József–Simonyi Zsigmond 1895: *Tüzetes magyar nyelvtan I–II*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- Bárczi Géza 1963: *A magyar nyelv életrajza*, Budapest, Gondolat.
- Benkő Loránd 1960: *A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában*, Budapest, Akadémiai.
- Bratinka József–Szigeti Ferenc 1991: Szeged város tanácsának első jegyzőkönyve, in: *Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVIII.*, Szeged, Csongrád Megyei Levéltár, 95–199.
- Deme László 1959: *A XVI. század végi nyelvi norma kérdéséhez = Nyelvtudományi Értekezések 20*, Budapest, Akadémiai.
- Grétsy László–Kemény Gábor szerk. 1996: *Nyelvművelő kézikötötár*, Budapest, Auktor.
- Grétsy László–Kovalovszky Miklós főszerk.: 1980: *Nyelvművelő kézikönyv I*, Budapest, Akadémiai.
- Imre Samu 1971: *A mai magyar nyelvjárások rendszere*, Budapest, Akadémiai.
- Jakab István 1983: *Nyelvünk és mi*, Bratislava, Madách.
- Klemm Antal 1928: *Magyar történeti mondattan*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- Korompay Klára 1992: A névszóragozás, in Benkő Loránd főszerk.: *A magyar nyelv történeti nyelvtana II./1*, Budapest, Akadémiai, 355–410.
- Lanstyák István 2003: A Magyar értelmező kézikötötár a nyelvhelyesség fogságában, *Magyar Nyelvőr* 127, 370–87.
- Németh Miklós 2001a: Az *l* likvida előtti magánhangzó nyúlásának és az *l* kiesésének jelölése egy XVIII. századi hivatalos nyelvváltozatban, *Néprajz és Nyelvtudomány* 41/2, 397–406.
- Németh Miklós 2001b: *Nyelvjárás, beszélt nyelv és sztenderdizációs törekvések a XVII. századi szegedi írónki nyelvváltozatban*. Bölcsészdoktori értekezés, kézirat, SZTE BTK Magyar Nyelvészeti Tanszék könyvtára.
- Németh Miklós 2002: Kései középmagyar kori adalékok egy állandósult váltakozáshoz: az inessivusi és illativusi eset jelölése az írónki nyelvben, in Hoffmann István–Juhász Dezső–Péntek János szerk.: *Hungarológia és dimenzionális nyelvszemlélet*, Debrecen–Jyväskylä, 253–60.
- Sándor Klára–Juliet Langman–Pléh Csaba 1998: Egy magyarországi „ügynökvizsgálat” tanulságai, *Valóság* 1998/8, 29–40.
- Szathmári István 1968: *Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk*, Budapest, Akadémiai.

MIKLÓS NÉMETH

THE DOUBLE-FACED FEATURE OF THE ADVERBIAL SUFFIX *-ÉRT* IN WRITTEN AND SPOKEN LANGUAGE VARIANTS

Relying on language cultivation works and my own experience, it can be ascertained that the suffix *-ért* has at least three pronunciation variants (*-ért*, *-ér*, *-é*) in the spoken forms. These pronunciation variants can be prestige-ranked. It is also probable that the usage of the different variants is mainly determined by the speaker's sociocultural background and the language situation. However, it is surprising that according to the evidence of the maps of the MNyA, the pronunciation variant of the written form does not appear in any Hungarian dialect. So the *-ért* variant which in the spoken language of today is supposed to be used in formal situations is not due to the codification of some dialect form. Consequently the main breaking line is not between the dialects but between the written and spoken languages.

Reduction must have happened to the ending of the suffix earlier in each spoken language variant, while the written language has preserved the *-CC* phoneme-sequence which is very rare in the ending of adverbial suffixes. So it is presumable that the written-forme-based pronunciation is probably the reaction of the written language on the spoken language, which is not a spontaneous language change but it can be attached to certain codification activity, the elaboration of pronunciation norms. Unfortunately, we are unaware of the process of the codification itself, and the participants but it can be proved that the phenomenon, the reaction of the written language on the normative spoken variants, has occurred in case of other studied variables studied such as dropping of *-l* or the dropping of the *-n* in the inessive suffix *-ban/-ben*.